

Κάλλιστον δῶρον του Θεού, η θάλασσα

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Μάνης

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μάνης κ. Χρυσοστόμου Γ΄

Ὁ Θεός, ὁ Δημιουργός τοῦ σύμπαντος κόσμου δημιούργησε καί τήν θάλασσα. Διαβάζουμε στό πρῶτο βιβλίο τῆς Ἀγίας Γραφῆς καί στό πρῶτο κεφάλαιο: «Καί εἶπεν ὁ Θεός· συναχθήτω τό ὕδωρ τό ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς συναγωγήν μίαν, καί ὀφθήτω ἡ ξηρά. Καί ἐγένετο οὕτως. Καί συνήχθη τό ὕδωρ τό ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τάς συναγωγάς αὐτῶν, καί ὤφθη ἡ ξηρά. Καί ἐκάλεσεν ὁ Θεός τήν ξηράν γῆν καί τά συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας. Καί εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλόν» (Γεν. 1, 9-10).

Τήν τρίτη ἡμέρα τῆς δημιουργίας, ὁ Θεός φτιάχνει τήν γῆ, τήν ξηρά καί τήν θάλασσα μέ τά συστήματα τῶν ὑδάτων. Ἔτσι τό πολυπληθές ὕδωρ ὀνομάζεται θάλασσα. Εἶναι ὡς δοχεῖον ὅλων τῶν ποταμῶν τῆς γῆς καί βεβαίως περιορισμένη στά ὅριά της. Ἡ δέ ὑγρασία τῆς θάλασσας ἐπιστρέφει στό βάθος τῆς γῆς καί ὡς ἡ πηγὴ τῶν ὑδρατμῶν πού ἀνέρχονται ὑψηλά γιά νά πέσουν ὡς βροχή, ποτίζουν πάλιν τήν γῆ. Ἐπειτα ἡ θάλασσα περιβάλλει τίς νήσους καί συνάμα ἐνώνει τίς

ήπειρους.

Ὡς εἶναι γνωστόν, ἡ μεγάλη θάλασσα ὀνομάζεται ὠκεανός καί ἔχει αἰγιαλούς, ἀκρωτήρια, νήσους καί χερσονήσους, σύρτες καί σκοπέλους. Ἀλλά ἀκόμη κάμνει καί ἰσθμούς, πορθμούς καί κόλπους. Εἰδικότερα, αἰγιαλός εἶναι ἡ ὄχθη τῆς θάλασσας. Ἀκρωτήριον εἶναι τόπος ὑψηλός πού πίπτει στή θάλασσα. Νῆσος εἶναι μέρος τῆς ξηρᾶς πού εἶναι πανταχόθεν περικυκλωμένο ἀπό θάλασσα καί χερσόνησος εἶναι γῆ πανταχόθεν περικυκλωμένη ἀπό θάλασσα ἐκτός ἀπό ἓνα καί μόνον στενό μέρος τό ὁποῖο συνέχεται μέ τήν ξηρά. Σύρτις εἶναι ριχότοπος σκεπασμένος ἀπό ἄμμο στό ὁποῖο κατακάθονται τά καράβια. Σκόπελος εἶναι βράχος ἢ πέτρα σκεπασμένη μέ λίγο ὕδωρ πολύ ἐπικίνδυνη γιά τά πλοῖα. Ἰσθμός εἶναι στενό μέρος τῆς γῆς μεταξύ δύο θαλασσῶν, ἐνῶ πορθμός μεταξύ δύο ἡπείρων. Κόλπος εἶναι μέρος τῆς θάλασσας πού περιέχεται ἀπό δύο ἀκρωτήρια καί λιμήν εἶναι μικρός κόλπος. Ὅρμος ἀκόμη πιό μικρός κόλπος.

Τό θαλάσσιο δέ ὕδωρ εἶναι ἀλμυρό καί πικρό γιά νά μήν σήπηται ἀλλά εἶναι καί βαρύτερο ἀπό τό ποταμίσιο ὕδωρ καί γι' αὐτό καί βαστάζει μεγάλα βάρη. Ἀξιοθαύμαστο γεγονός εἶναι ἡ κίνηση τῶν ὑδάτων τῆς θάλασσας, ἄλλως ἢ ἀνάβαση καί ἡ κατάβαση μέ τίς παλίρροιες ἀλλά καί ἡ ἐξάρτησή της ἀπό τήν φορά τοῦ ἀέρος, ὁ ὁποῖος καί δέν εἶναι πάντοτε ἴδιος.

*

Ἀξίζει, ἐν προκειμένῳ, νά παραθέσουμε ἓνα εἰκονικό διάλογο ὅχι βέβαια μεταξύ προσώπων, ἀλλά μεταξύ ξηρᾶς καί θάλασσας, τίς ὁποῖες προσωποποιεῖ ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος. Σ' αὐτό τόν ὑποτιθέμενο διάλογο, ἡ ξηρά κατηγορεῖ τήν θάλασσα ὡς πρόξενο πολλῶν κακῶν ἀλλά καί ἡ θάλασσα κατηγορεῖ τήν ξηρά ὅτι ἔχει μολυνθεῖ ἀπό τά αἵματα μυριάδων δολοφονιῶν καί ποικίλων ἐγκλημάτων. Ὡστόσο, στό τέλος συμφιλιωτής τῶν δύο τούτων μεγεθῶν καί φυσικῶν στοιχείων ἀποκαλύπτεται ὁ Συμφιλιωτής Ἰησοῦς Χριστός. Ἰδού ὁ διάλογος: «Θάλασσα: Σὺ, ὦ γῆ, ἐπλάσθης μετά ἀπό ἐμένα. Ξηραμμένη, ἄπληστη, μητέρα τῆς σκόνης καί τάφε ὅπου θάπτονται νεκροί καί αἵματα, ἀμαρτωλή οἰκία πανούργων ἀνθρώπων. Γιατί τυραννεῖς ἐμένα τήν πιό μεγάλη ἀπό σέ στήν ἡλικία καί κατέχεις μόνη σύ τόν Κύριον; Δῶσε Του λοιπόν σέ μένα γιά νά ἐκπληρωθεῖ ἐκεῖνο πού ἔχει λεχθεῖ: «Ἐν τῇ θαλάσῃ αἱ ὁδοί σου», δηλαδή, «στή θάλασσα βαδίζεις ὦ Θεέ». Δῶσε μου τόν πλάστην μου γιά νά γεμίσει καί τήν δική μου ἀγκάλη μέ τήν χάριν Του».

Γῆ: «Μή γάρ σου χεῖρων ὑπάρχω» δηλαδή μήπως εἶμαι χειρότερα ἀπό σέ θάλασσα; Σὺ βρίσκεσαι σέ ἀπορία καί ἀτονία καί ἀστάθεια καί σφυρίζεις· στά ἄκρα σου, στίς ὄχθες ρέουν ἀκάθαρτα νερά, τό φυτικό σου βασίλειο ἀποτελεῖται μόνον ἀπό πόαν· εἶσαι ἄχρηστη στή ζωὴ μέ τά ἀλμυρά νερά του καί τίς δυσωδίες πού χύνονται σέ

σένα. Δέν μπορεί κανείς νά πορευθεῖ διά μέσου σου διότι ἔχεις συνήθως καταιγίδες καί εἶσαι ἀγριεμένη ἀπό σφοδρούς ἀνέμους. Ἐάν, ὅπως εἶπες, ἦσουν προτιμότερα, σέ σένα πρῶτον θά ἐρχόταν νά ἐγκατασταθεῖ ὁ Δεσπότης· τώρα ὅμως τό ἀξίωμά Του λάμπει σέ μένα, διότι εἶμαι ἀνωτέρα ἀπό σένα, ἐφ' ὅσον πρῶτον σέ μένα ἄφησε νά λάμψουν οἱ ἀκτῖνες τῆς θεότητός Του. Εἶμαι τόσο προτιμότερα ἀπό ἐσένα, ὅσον προτιμότεροι εἶναι οἱ ἄνθρωποι, πού γεννῶ ἐγώ, ἀπό τά ψάρια πού γεννᾷς ἐσύ· ἐγώ εἶμαι μητέρα τῆς ἀγίας Παρθένου πού γέννησε τόν Δεσπότην, σύ δέ τοῦ πονηροῦ δράκοντος, ὁ ὁποῖος ἐμπαίζει τά ζῶα σου· ἐγώ εἶμαι μητέρα προφητῶν καί ἀποστόλων καί ἀγίων ἀνδρῶν, ἐνῶ σύ εἶσαι μητέρα ἀγρίων καί κακῶν κητῶν καί καταστροφή αὐτῶν πού ταξιδεύουν μέ φουρτούνα· ἐγώ εἶμαι κῆπος καρποφόρος καί ἔχω ἄνθη καί ἀρώματα, ἐνῶ σύ ἔχεις ἀνέμους καί λιμάνια καί ἀταξίας. Ἄν μπορούσα νά κρατήσω τόν Κύριον, δέν θά τόν ἄφηνα νά ἔλθει σέ σένα.

Κατ' ἐκείνη ὅμως τήν ὥρα πού τά στοιχεῖα τῆς φύσεως, θάλασσα καί γῆ μέ τίς ἐκδηλώσεις τους φιλονεικοῦσαν, ἔρχεται ὁ Κύριος, ὁ Ὅποῖος γεμίζει τά πάντα, «ὁ πάντα πληρῶν» καί κατορθώνει καί διορθώνει τά πάντα καί ἔρχεται πρὸς τήν θάλασσα θέλων μέ τά ἅγια ἴχνη Του νά δοξάσει καί νά τιμήσει τήν χώρα τῶν ὑδάτων. Τότε ἡ θάλασσα ἀνοιξε τίς ἀγκάλες της καί μέ πολλή χαρά ὑπεδέχθη τόν Κύριο λέγουσα:

Θάλασσα: Ἐλᾶτε ὅλα τά ζῶα, τά μικρά μαζί μέ τά μεγάλα, συγκεντρωθεῖτε ὅσα βρίσκεσθε στά βάθη, κολυμβήσατε καί ἐπιστρέψατε πρὸς Ἐκεῖνον, ὁ Ὅποῖος στήν ἀρχή σᾶς χάρισε τήν ζωή καί σᾶς ἐγκατέστησε στό ὕδωρ. Ὅλοι οἱ ἀντίθετοι ἄνεμοι τοῦ χειμῶνος, σιωπήσατε καί φοβηθεῖτε τήν θεότητα Ἐκείνου πού βρίσκεται μπροστά σας. Ὅλες οἱ καταιγίδες καί οἱ λαίλαποι ἡσυχῆστε ἐμπρὸς στό μέγεθος τῆς ἐξουσίας Του. Ὅλοι οἱ ἄνεμοι ἡρεμήσατε καί γαληνέψατε καί ὑποδεχθεῖτε μέ χαρά τόν Κύριον τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου. Ποιός θά τό φανταζόταν νά μοῦ ἀναγγεῖλει σήμερον ὅτι ἔχω ἐπιβάτην τόν Κύριον, ὁ Ὅποῖος βαδίζει στό πέλαγός μου; «Τίς ἀναγγελεῖ μοι σήμερον, ὅτι πελαγοβάτην ἔχω ἐπιβάτην Κύριον;». Θά εἶμαι δοξασμένη ἀπό σήμερον διότι ἔγινα θρόνος ὅπως τά Χερουβίμ... Ἐκεῖνον πού πετᾷ μέ τά πτερά τῶν ἀνέμων τόν φιλοξενῶ στίς νήσους μου. «Νῦν οὐκ ἔτι προσαγορεύομαι θάλασσα, ἀλλά κολυμβήθρα οὐράνιος» (PG 61,694). Ἔτσι ὁ Χριστός συμφιλιώνει γῆ καί θάλασσα καί τά πάντα, γι' αὐτό καί ἐμεῖς μπορούμε νά διακηρύττουμε: «Ἐν παντί εὐχαριστεῖτε» τόν Κύριον (Α' Θεσσ. 5,18).

Εἶναι δέ πολύ χαρακτηριστικό ὅτι πολλές φορές ὁ Κύριος μέ τίς εἰκόνες καί τίς παραβολές δίδασκε τούς ἀνθρώπους. Ἔτσι καί ἡ θάλασσα ἦταν γιά τόν Χριστό σημεῖο τῆς θεϊκῆς Του προσέγγισης μέσα στήν ἱστορία. Ἰσχύει, ἐν προκειμένῳ, ἡ φράση τοῦ ἁγ. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ: «Οὐδέποτε ψυχὴ δύναται πρὸς γνῶσιν

ἐκταθῆναι Θεοῦ, εἰμὴ αὐτός ὁ Θεός, συγκαταβάσει χρησάμενος, ἄψηται αὐτῆς καὶ ἀναγάγῃ πρὸς ἑαυτόν». Ἡ θάλασσα, ἐν προκειμένῳ, καθίσταται διδάχος καὶ διδαχὴ ἀπὸ τὸν αἰώνιο καὶ μόνο Διδάσκαλο. Ἔτσι ὁ Χριστὸς διδάσκει μέ τὸ πέλαγος, μέ τὸν λιμένα, μέ τὸ πλοῖο, μέ τοὺς ἁλιεῖς, μέ τὴν ἀγριεμένη θάλασσα ἀλλὰ καὶ τὴν γαλήνια, ἀκριβῶς ἐπειδὴ μ' αὐτές τίς εἰκόνες καὶ πραγματικότητες ἀποκαλύπτει τὸν δρόμο τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν.

Ἀξίζει νά παρουσιάσουμε δύο σημεῖα. Στόν Εὐαγγελιστὴ Ματθαῖο ἔχουμε μία σπουδαία περιγραφή τῆς γαλήνευσης τῆς τρικυμίας ἀπὸ τὸν Χριστό. Βρισκόντουσαν μέσα στό πλοῖο ὅλοι οἱ μαθητές Του ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἐπιβάτες ὅταν ἄρχισαν δυνατοὶ ἄνεμοι καὶ ἐπέπεσε ἰσχυρὴ θύελλα. Στὴ θάλασσα ἦταν μεγάλη ἡ τρικυμία καὶ τὸ πλοιάριο σκεπαζόταν ἀπὸ τὰ κύματα. Ὡστόσο ὁ Χριστὸς κοιμόταν. Τότε ἔντρομοι οἱ μαθητές Του προσῆλθαν κοντά Του, τὸν ξύπνησαν καὶ τοῦ εἶπαν ἔχοντας μεγάλη ἀγωνία καὶ σύγχυση. «Κύριε σῶσε μας, χανόμεστέ». Τότε ὁ Χριστὸς τοὺς λέγει: «Ὡ ὀλιγόπιστοι, γιατί εἴσθε τόσο δειλοί;». Ἀμέσως ὁ Χριστὸς σηκώθηκε ὀρθίος καὶ διέταξε μέ τὴν ἐξουσία πού εἶχε ὡς Κύριος καὶ Θεός νά σταματήσῃ ἡ τρικυμία καὶ νά ἐπέλθῃ στὴ θάλασσα ἡ γαλήνη. Ἔτσι καὶ ἐγίνε. Ὅλοι τότε θαύμασαν τὸ καταπληκτικὸ αὐτὸ γεγονὸς καὶ ἔλεγαν ὅτι «καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ» (Ματθ. 8,27). Δηλ. οἱ ἄνεμοι καὶ κατ' ἐπέκτασιν καὶ ἡ θάλασσα ὑποτάσσονται σ' αὐτόν.

Πράγματι, ὁ Χριστὸς πραγματοποίησε καὶ αὐτὸ τὸ θαῦμα, ὅπως καὶ πολλά ἄλλα, ὅταν χρειαζόταν γιὰ νά πιστέψουν καὶ κατανοήσουν οἱ μαθητές Του ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἶναι ὁ Θεάνθρωπος Κύριος, ὁ Ὅποιος ἦλθε ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους γιὰ νά τοὺς λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ ἐπαναφέρει στόν Παράδεισο. Ὅλοι τότε μέ τὸ θαῦμα αὐτὸ τῆς καταπαύσεως τῶν ἀνέμων καὶ τῆς τρικυμίας τῆς θάλασσας ἔλαβαν πεῖρα τῆς θείας δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ καθ' ὅτι «θαυμαστοὶ οἱ μετεωρισμοὶ τῆς θαλάσσης, θαυμαστός ἐν ὑψηλοῖς ὁ Κύριος» (Ψαλμ. 93,4).

Διδασκόμεθα ὅτι ὀφείλουμε νά σπάσουμε τοὺς κάβους τῆς ἀθείας καὶ τῆς ἀρνήσεως καὶ νά διαλύσουμε τίς ἀμφιβολίες καὶ τίς προκαταλήψεις. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Κύριος μας καὶ ὁ Θεός μας. Ὅταν εἴμαστε κοντά Του καὶ τὸν ἐπικαλούμεθα δέν ἔχουμε τίποτα νά φοβηθοῦμε. Οὔτε ἀνέμους, μήτε θύελλες καὶ τρικυμίες τῆς θάλασσας. Ὁ Κύριος, νά γνωρίζουμε, παραμένει συμπαράστατός μας.

*

Ἐπειτα τὸ πλοῖο ἔχει ἓνα σπουδαῖο συμβολισμό. Συγκεκριμένα συμβολίζει τὴν Ἐκκλησίαν. Εἰδικότερα, ὁ σοφὸς Ἅγιος Νικόδημος, ὁ Ἀγιορείτης, γράφει ὅτι τὸ πλοῖον, ἄλλως μέ τὴν ἀρχαία λέξη ἡ ναῦς, εἶναι μία θαυμάσια εἰκόνα τῆς

Ἐκκλησίας. Στόν πρόλογο τοῦ σπουδαιοτάτου συγγράμματός του πού ἀποκαλεῖται «Πηδάλιον» καί ἐμπεριέχει τούς θείους καί ἱερούς κανόνες γράφει πολύ χαρακτηριστικά: «Διά τῆς νηός (ναῦς – νηός) δηλαδή μέ τό πλοῖο, εἰκονίζεται ἡ καθολική (δηλ. ὁλόκληρη) τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία». Καί συνεχίζει καί περιγράφει πιό ἀναλυτικά: «Τῆς νηός, δηλ. τοῦ πλοίου, τρόπις, δηλ. ἡ καρίνα μέν εἶναι ἡ πρὸς τὴν Ἁγία Τριάδα ὀρθόδοξος πίστις. Δοκοὶ δέ καί σανίδες τὰ τῆς πίστεως δόγματα καί οἱ παραδόσεις. Ἰστός, ὁ σταυρός. Ἄρμενα δηλ. ἡ ἀρματωσιά, ἡ ἐλπίς καί ἡ ἀγάπη». Καί ἀφοῦ περιγράψει τὰ ἄψυχα ἔρχεται κατόπιν καί λέγει: «Κυβερνήτης ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός». Πόσο σημαντικό εἶναι τοῦτο νά γνωρίζουμε ὅτι τὴν Ἐκκλησία τὴν κυβερνᾷ ὁ Χριστός. Ὅχι οἱ κληρικοί καί οἱ λαϊκοί, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ Ἰδρυτής της, ὁ Σωτὴρας καί Λυτρωτής τοῦ κόσμου, ὁ Αἰώνιος Διδάσκαλος, ὁ Χριστός. Γι' αὐτό καί ἡ Ἐκκλησία ἐπειδὴ εἶναι τοῦ Χριστοῦ καί θεῖον κατασκεύασμα μένει στοὺς αἰῶνες καί δέν καταλύεται ἀπὸ τούς ποικίλους ἐχθρούς.

Στὴ συνέχεια, ὁ ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης λέγει ὅτι: Στό πλοῖο τοῦτέστιν στήν Ἐκκλησία πρωρεῖς (δηλ. ναύκληροι) καί ναῦται εἶναι οἱ Ἀπόστολοι καί οἱ τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι καί κληρικοί πάντες. Γραμματικοί καί νοτάριοι δηλ., κοινῶς στήν ναυτική ὁρολογία, οἱ γραφιᾶδες καί διαχειριστές εἶναι οἱ κατὰ καιροὺς διδάσκαλοι. Μετά ἐπιβάτες τοῦ πλοίου εἶναι ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί. Καί βέβαια θάλασσα, ὁ παρὼν βίος τῶν ἀνθρώπων. Συνεχίζει καί γράφει: «Πνεῦμα γαληνόν καί ζεφερίον, αἱ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πνοαὶ τε καί χάριτες. Ἄνεμοι οἱ κατ' αὐτῆς πειρασμοί» καί πηδάλιον εἶναι οἱ ἱεροὶ κανόνες.

Πολύ, λοιπόν, παραστατικά συμβολίζεται ἡ Ἐκκλησία μέ τό πλοῖο. Αὐτό ἀκριβῶς ὀφείλουμε καί νά σκεπτόμεθα, ὅτι ἀξίζει νά εἴμαστε πάντοτε μέσα στήν Ἐκκλησία καί ποτέ ἐκτός αὐτῆς, πεσμένοι στή θάλασσα τῆς ἀσέβειας, ἀλλὰ μέσα στό πλοῖο τῆς σωτηρίας, τῆς ἀγίας μας Ἐκκλησίας.

*

Κάλλιστον, λοιπόν, δῶρον τοῦ Θεοῦ ἡ θάλασσα. Ὡς δέ γράφει ὁ Ἀπ. Παῦλος καί ἀκόμη καί μέ τὴν θάλασσα «καθορᾶται ἢ τε αἰδῖος αὐτοῦ, τοῦ Θεοῦ, δύναμις καί θεότης» (Ρωμ. 1,20).